

दियाली विमोचक

/ 120

15

अर्जुनाचा पाणपणाने युद्ध करतांना पाहून दुर्योधन काबळाला. तो द्रोणाकडे गेला. म्हणाला - "गुरुजी, अर्जुन आपल्या तैन्हाची मारकाट करीत जयद्रथाच्या घातूला काळजी आहे. पाहिलेत का ! वेळेकाच त्याला थोरविलें नाहीं तर अनर्थ होईल व आपले आतांमर्थतचे सर्व प्रयत्न बायां जातील."

"होय, पण त्याला आतां मी तरी काय करूं ! मी त्याला थोरवून परण्यासाठी येथे आहवा रमा होतो. पण ह्मणाने अर्जुनाचा रथ विकडे गेला व इकडे मला लुकावून पुढें निघून गेला. अर्जुनाचा पाठलाग करणें शक्य नव्हतें. मरू द्वारासमोर ज्या अलेण्या एवढे सेनेला थोरविणें मला आम होतें. तुला काय पाहिजे ! मी तुला एक असे कवच देतां कीं तें थोरवित तुझ्या जीवावर असत

तोपर्यंत कोणाच्याहि काळानें तुला काहीं अथवा होणार नाही तूं निश्चिंतपणें पुढें ना काणि अर्जुनाला थोरवून घर." अने सांगून द्रोणाचार्यने मंत्र म्हटला व एक दिव्य सोनेरी कवच त्याला दिलें. कवच घातून सेना घेऊन दुर्योधन अर्जुनासोबत युद्धास निघाला.

संध्याकाळ होत आली. अर्जुन जयद्रथापर्यंत पोहोचला नव्हता. अर्जुन नेटानें युद्ध करीत होता आणि कृष्ण वेगानें आपला रथ पुढें पुढें नेत होता. थोडे फार दमटे होते. त्यांच्यावर बाणघर्षा होतच होता. त्यानें व मुकेंनें ते कवचाचीच झाले होते. तरी कृष्णाच्या ह्मण्यावर ते येतें युद्धास पुढें चालले होते. त्यांचे बाय थोडे वेळाकडे होते. ही संधी साधून कौरवांनी त्याला घेरले

व युद्ध करूं लागले. अर्जुनानें आपल्या बाणांनी त्यांना मृत्यु थोरवून घेतले.

थोडे दमटे आहेंत हें पाहून अर्जुनानें त्यांना थोडा विस्वासा मिळावा म्हणून मध्येच एका अवाने अवळ एक सरोवर तयार केले. बाणांनी त्यांच्या किनाऱ्यावर एक थोपटें उभे केले. शत्रूला त्यांचे फार आश्चर्य नटले. कौटुक करीत ते युद्ध बंद करून संवन व्हात उभे राहाले. ह्मणाने रथाने थोडे थोडे. त्यांच्या शरिरांत घुसलेले बाण काढले, जतना घेतल्या. त्यांना बाणापाणी दिले व पुन्हा रथास जेले. तोपर्यंत अर्जुन अग्निवीर रथा राहून सधु सैन्याची मदत होता. क्षणांत अर्जुन रथात बसला आणि पुढें निघाला.

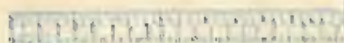
ताच्या इमानें निघालेले थोडे वसुदेवाने थोरवासी जयद्रथास ज्या काणी लपवून ठेविले होते तेथपर्यंत जाऊन पोहोचले.

अर्जुनाची जयद्रथाची रमाट्ट होवाच थोरव पावले. दुर्योधनानें दिव्य कवच धारण केले असल्याने तो एकटाच त्याच्याशी युद्ध लावला. दुर्योधनाचे बाण लागून अर्जुनाचा रथाच जसमा झळझळ, परंतु अर्जुनाच्या बाणांनी दुर्योधनाला काहीच झालें

नाहीं. थोड्या अर्जुनाने दुर्योधनाने बाणच अडविण्यास सुरवात केली. त्याचे थोडे व सारथी यांच्यावर बाण सोडून त्यांना पारण्याचा प्रयत्न केला.

निकडे जाऊन त्या राक्षसी द्रोणाचार्य पांडवांची मदतच होते. त्यांचे भीम आणि अलम्भत राक्षस यांचे मदतच युद्ध चालले होते. प्रथम अलेवतानें भीमास मूर्तित केले. पण शत्रूची येतांच भीमानें त्या राक्षसाचा समाचार घेतला. जो तेंपून पडून गेला. पण भीमाचा मुलगा धरोल्लस याच्याशी त्याला युद्ध करावें लागले. थोबटें राक्षस. मग काय

Fullscreen

127

X

◀ ▶

20 / 120 ▶

त्यांचे मुळ छान रेंबले, आणि दोबरी त्पोंत
वाळवस पाटल गेला.

शुचिष्ठिराचें सारें बक्ष भजुंवाकचे कागलें
होंतें. सो चिंतापुर होंऊन सास्यकीला
म्हणाळा—“अर्जुन मकारणामुन धनु सैन्यांत
मुकलेळा आहे. अजून परतसा नाही, काय
झलें आहे कोण जाणें. तूं करा पाहून
परी ये.”

सास्यकीनें शुचिष्ठिराच्या रत्नाची अक्षा-
वदारी धीमावर सोडली आणि रज घेऊन
गेला. म्हाय्यानें जल असतां होणानें खाळा
आडविलें. म्हणाळा—“अरे, तुझा शुभ अर्जुन
मुळां दुळ केन्नाशिवाय जुमती मदसिणा
कळवच पुणें वेला. तूंनि तेंच कर. नाहींवर
फुल्ल भरशील.”

सास्यकीनें मरणा ओळखून ब होणा-
नार्यांशीं दुळ करून वेळ फुल्ल घालविल्यांत

अर्थ माहीं भसा बिचार फळून इटलें—
“बरीच आहे आपलें म्हणें, शुक्रत्या
पद्विन्हांचें अनुयाण करणें हा शिष्याचा
धर्म आहे.” जशें म्हणत तो गिरटका.
एण आपलें सैन्य कनकभाला सोवून दोन
व्याच्या मार्गे धांवला.

सास्यकीनें कातां वातां वाटेंत एक
गवचक उधळून कापलें. भगव देलाचा रामां
जळसिन्धु गाचा नाश केला. दुःसह, विकर्म,
वित्रसेन, दुर्मय, ससुवत वगैरे कोरप वीहांनीं
धास्यकीला वेरलें. त्या सदांसा सास्यकीनें
मार्गे इटविलें. तेव्हांत कुर्वोभन पुतें आला.
त्याला आपल्या नवीन कवचाचा अभिमान
बादत होता. एण सास्यकीनें त्याला पळवून
झावलें. कुर्वोभनाय वायाळ केलें. त्याचे
शरीर रक्तवेवाळ झाल्यानें तो रथावळून
खाली कोसळला.

समुद्रमंथन

हेमवतपांमर्ज्ये झाली
चढाळोळ जस शुरग्रीची ।
कोण पोचतो सागंधरीची
बहिळ्यानें वा मोटीची ॥

इतर करित नव, नथा नि कोण
पायीं खाळत दिवस अनेक
करून कौतुक सय थांबले
समोर विसतां पर्वत एक ॥

गिळत त्याचें ठळत शाहुनि
विचार केला सरांनीं,
बहुन पाहुं का किती दूर तरि
आहे सागर डोळ्यांनीं ॥

सुमेध पयेंत नांव तयाचें,
त्यावर खडलें स्वयं मिळून ।
क्षीरोदधिच्या दिवनेवा त्यांना
लाडा सुंदर जेस तुळून ॥

रज्य रूप तें क्षीरोदधिवें
पाहुनि झालें चित्त भरलल ।
मफाड होतें पाव तयाचें,
चित्त जाहलें मज्ज्य निश ॥

जलसा त्यांचा क्षीर पाहुनी
क्षीरोदधिचा तो विस्तार ।
त्यांस वाटलें म्हुंसा जातां
अद्याप्य होणें हेतू पार ॥

बली म्हणाळा—“ईश, बदरे,
सुसळणार वा कोण कथा ?
पर्थत मिवरें गिळून टाकिल
क्षीरोदधि हा मोक भसा ॥

शदी कदाची, दोरी कसली,
कसी समुद्राचें मंथन ?”
ईश म्हणाळा—“मंदर पर्वत,
त्यानें करे याचें मंथन ।

सोपनाग मग इंद्रा बघला-
"बोल काय उरले आतां!
तवकर जेले पाहिजे मला
काम जाहले का काही!"

इंद्र म्हणाला-"तब कपे मनु
रवी साभली उपयोमी।
उत्तुनमथन करतां आतां
जिथेन भसत उपयोमी ॥"

सोपनाग ते पेंकुनि हसला
आणि म्हणाला-"तब करे!
रवीस मोठ्या होरी मोठी
नको पहाया काम धरे!"

सुचले नाही कसर धड।
कसा राहिला तसाच सौन।
धोळ्या भेळने मग बघला-
"तूच सहाय्या, दुसरा कोणी!"

स्वतः म्हणाला सोपनाग-"एक
नाही बघला आतां वेळ।
आता माझा वासुकि त्याच्या
आज्या हाताच्या हा वेळ!"

"पूर्व करिल से इच्छा तुमची
होइल होरी रचिची तो।
मेढा जोडत पावळी त्या
मान्य करिल से निश्चित तो ॥"

आता सांगुन वादियोग हें
"वाच" लजला अंतर्धान।
इंद्र पोंचला वासुकीकडे
त्याने दिवला त्याला मान ॥

कारण तेजसाचे पेंकुनिया
माध्य वासुकीने केले।
आदर पूर्वक त्यास वरोवर
वेडन देवासुट गेले ॥

आश्विनी

नर्मदा नदीच्या काठी पवक राज्य नांवाचे
एक राज्य होते. तेथे शारदेश्वर नांवाचा
राजा राज्य करित असे. त्याला दोन मुले
होती. बोरल्याचे नांव शूरसेन होते व
धाकल्याचे चित्रसेन. दारुसेनाचे वय मंचवीस
वर्षाचे होते, चित्रसेनाचे अठरा वर्षांचे.

दोने रात्रुमार एके दिवशी सकाळी
आपल्या दिवनेळींबरोबर शिकारीला रानांत
गेले. रानांत त्यांना हज्यांचा एक कळप
विसला. त्याचा पाठलाग करीत दोघे सोस
होतात गेले.

एकदा जागी त्यांना झाडीत सिंहगर्जना
पडला. परंतु त्यांचे नशीब बलबलत होते.
एकदा आली. अर्थातच हरिमांजळचे कक्ष

सिंहगर्जनेकडे गेले. आवाजाच्या शोखाने ते
बाण सोडण्याच्या विचारांतच होते, पण
तेवळ्यांत दोन सिंह उठून मारीत त्यांच्या
हसोर वेडन धावक झाले. त्यांना पाहून
दोघांचे घोघे बिभरले व उळट्या दिशेने वर-
गांव पळू लागले.

चित्रसेनाने घोळाला आवाण्याना पुच्छ
चल करून पाहिल. परंतु घोडा वाट फुटेल
तिकडे पळू लागला. पळत पळत तो एका
डोंगराळ पठेसर्त पोचला. एकदा जागी
त्याचा पाय पसरला आणि मालक जमिनीवर

पडला. परंतु त्याचे नशीब बलबलत होते.
कारण तो पडला म्हणून वांचला; नाहीतर

"वांढीवा"

व माझ्या शोधार्थ दिंडित जमारा. में एक भयंकर नोट रान होते. झाडी इतकी दाढ होती की दिवसगुह्यां खणखण-कारकी काळोख बहुतेके वारन होला. झाडांवर निरनिराळ्या प्रकारची माकडे उज्ज्या मारीत होती. चित्रविचित्र रंगाचे पक्षी व कधी न ऐकलेले असे त्याचे मोरछने ऐकून साधारण माणसाला मोहीन वारा-क्याची, एक दोन रिकामी मोठमोठे जमारा शाखांच्या काप्याला किल्ला पावून त्याही कोकिल्लत असलेले दिसले.

जाणून मनुष्यपत्नी वस्तुन चार रू कोठेवारी माझे बाहो, असे त्याला वाटते. आज्ञां स्वदेशी कसे पोचवयाचे ? कोणत्या दिशेने गेल्याम जावण स्वदेशी रोहणू ? त्याला काहीच पडेना.

मोठा मोठा वान विचारत ले नव्हत गेला. त्याला पुढां जावल्या मावाची आठवण झाली. वादाचित तो इकडेच आला असेल कदाचन ! तो जवळच कोठेवारी असेल व माझ्याविषयी काढजी करीत वसल असेल तो विचार सतत तेवताच तो ताडवत उभा राहिला आणि मोठ्याने हाक मारली— "दादा ! घुरसेन....!"

चित्रसेनाचा भावाज त्या दर्जेत कुवतुवज्ज. काही उत्तर देईल अशी चित्रसेनाला अपेक्षा होती आणि माथर्व नव्हते त्याचे उत्तर ओळखलीकडच्या डोंगरांमून आले— "कोण तू ? तू मनुष्यच का बोलत आहेस ! किती भयंकरान आहेस ! जरा इकडे माझ्याकडे आलास तर !" त्याला असा एक आवाज ऐकू लागला.

चित्रसेनेने जरा निरवून पाहिले. थम त्याला कोणी मनुष्य दिसला नाही. थम बरीकडच्या डोंगरांत त्याला एक गुहा दिसली. तिच्या आतून तो मावज आला असावा, असा विचार करून स्थाने जरा भीर वरत विचारले— "हे बोलणारा तू कोण ! राजस की नरपक्षक मनुष्य ! घुरे-च्या बाहेर ये, मी तुला माझ्या सज्जारीवे पत्नी वाजणार आहे."

चित्रसेन बोलतच होता, उत्तरावरकळ त्याला गुहेतून कोणीतरी हंसत असक्याचा नास झाला. त्या पाठोपाठ कोणीतरी नुटले— "अरे ! तू कोणीतरी मादकी वीर दिसतो आहेस ! मी तुझ्या सारक्या धार वडाहग-कीच इतके दिवस वाढ वहात होतो. ही राजपक्षक मनुष्य किंवा राजसव नाही. ही

एक सिद्धयोगी आहे. मी एक अद्भुत वस्तु तुला देणार आहे. किंसेक वर्षांच्या वनस्पतेवर मला त्या वस्तुचा लाभ झाला आहे. वण तिचा यज्ञ जाला वगैरे उपयोग नाही."

चित्रसेन जातां जाता वेळ विचार करीत उभा राहिला नाही. तर गुहेत कोणी राजसव असेल तर त्याच्या हातून मुत्का मिळणे अशक्यच आहे. त्यापेक्षा त्याच्याशी दोन हात करून नरण्यांत वृषण आहे. आणि जर गुहेत कोणी सिद्धपुरुषच असेल तर मला त्याच्या वस्तुन काहीच द्या होणे

अवध नाही. चित्रसेन स्थानेपुन तरुवार काढून ओढा पार करून पत्नीकडच्या होंगरांत गेला. होंगरांत त्याच्या पुष्कळ गुहा दिसल्या. यापैकी आपल्याला चोळवणारा कोपत्या गुहेत असेल हे कळावला मार्ग नव्हता. म्हणून तो प्रत्येक गुहेत होकावून पहात पुढे जाऊ लागला. एका गुहेत होकावल्यावर त्याच्या आंतून प्रेमळ आवाज ऐकू आला—“बाळ! ये जात! निष्काचे कारण नाही तुला.”

चित्रसेनाने तरुवारीची मूठ जास्त घट घडकी आणि गुहेत पाऊळ टाकले. त्याला

जात खाऊपर एक सिद्धपुरुष दिसला. त्याचे सर्व केश निरुध्द होते. तो पुरेत एका दंतदावर व्यावर्धन टाकून बसला होता. गुहेत छप्पराच्या ओकावून त्याचा वस्त्रा गेत होता.

त्या सिद्धपुरुषाच्या पाहून चित्रसेनाने स्वतःवरच राग आला. जाणवत की सिद्धपुरुषाशी तसे उद्धटपणाने चोळवयास गेले होते. त्याने तत्काळ स्थाने टाकली व त्या योग्याला मानपूर्वक नमस्कार केला. म्हणाला—“महात्मा! क्षमा करावी!”

ते ऐकून तो योगीश्वर हासला. म्हणाला—“तुम्हा विनम्रणा पाहून मला खर आनंद झाला. मरणापूर्वी कोणी योग्य पुरुष भेटला, असे वाटत होते. देवाच्या रूपाने ती दृष्टावण पूर्ण झाली. मी साठ वर्षे तप करून एका अपूर्व वस्तु मिळविली आहे. ती वस्तु मी तुम्हा देणार आहे. त्याचा उपयोग केले मला शक्य नाही. परंतु तुम्हा तिचा उपयोग होणे शक्य आहे. ही ने!” असे म्हणत त्याने चंद्रसेनासमोर एक बांधी टोचली टाकली.

चित्रसेन ती टोचली घेऊन उबटू लावला. पण योगी म्हणाला—“बांध, तू ती नेणे नको

उबटूत. तू नेणे कायमचे राहण्याने उर-विहीन तेथेच वाळून ही टोचली उबटू.” चित्रसेनाने समजीसूचक पान हाडविली व म्हणाला—“महात्मन! मी आपला अखंड आभारी आहे. आपण सांगत ती सेवा करण्यास तयार आहे.”

म्हणाला हासला व म्हणाला—“आतां मी काही तानांचाच वाढणुन या जगात आहे. आज बंदाच्या अस्तावरोपर माझी जीवन-काय पण पूर्ण होणार आहे. मग तू माझी काय सेवा करणार व मी तरी तुम्हाकडून काय सेवा घेणार! पण एक काम सांगतो. तू गुहेतून बाहेर जाताना गुहेच्या तोंडाशी जो त्रिकोणाकृति दगड आहे तो बांधा ओढून तोंडावर बसव.”

चित्रसेनाने त्या सिद्धपुरुषास नमस्कार केला आणि गुहेच्या बाहेर येऊन बोवली दगडाची स्थाने तो दगड ओढला. त्या बरोबर हाका ओढा आवाज झाला की चित्रसेन दारवला. त्याने कटून पाहिले तर तेथे गुरेचे दार होते, असे कोणास वाटणार देखील नाही असे विसू लागले.

चित्रसेन तेथे काही वेळ उभा राहिला. पण नेहा पार करून पुढां रातांत बांध

काडीत चाले लागला. लवचकी शाय्याची बांध त्याच्या भिळलेच अवध नव्हती. पाय नेतील तिथेच तो बांध होता. काही वेळ चालल्यानंतर त्याला पश्चिमेकडे सूर्य अस्ता-वताकडे जात असल्याचे दिसले. त्याला फार मूक लागली होती.

एका जागी त्याला एक मोकळी जागा दिसली. ती जागा बोडी उंच होंगरावर होती. तेथे माडी बेंताची होती. तेथे तो काही वेळ विचार करीत बसला. तेव्हा त्याला त्या टोचलीची आठवण झाली. त्या टोचलीत पण नेहा पार करून पुढां रातांत बांध

इतकी अनोखी झाली की त्या शिंदेपुरुषाने त्याला जी वृत्तना केळी होती त्याची आठ-वण तो पार बिस्मय होला.

त्याने दोपली काढून समोर ठेवली व उघडून आत काढा हे दाखिले. त्याला गीज कडाडल्यासारखे मासले. त्याचे डोळे धिपून गेले आणि कापटळवा बसल्या. त्याने झोळे पट्टे वगैरे काढून घेतले. ओढ्या वेळाने दोळे उघडून पारातो तो समोर त्याला एक गगनमंदी पहाल दिसला.

ते आश्चर्यजनक दृश्य पाहून चिबसेन चिबकत घोडा वेळ पहात उभा राहिला.

त्याच वेळी त्याला शिंदेपुरुषाने सी रोपली देत अक्षता सांगितलेली गोष्ट आठवली. मी फिती मूर्खपणा फेला हार! या अरण्यात का सुंदर महाकांत फेला राहणार! हाच चरक नगरांत अक्षता तर सर्व भजेने याचे कौतुक केले असते. परंतु आता पश्चात्ताप करून फेला उपयोग!

त्याच वेळी त्याला शान्ताने एक मर्कट "हुंकार!" ऐकू आला. त्याचे सर्व अंग हाद-रून गेले व अंगाळा धाव सुटला. कारक आले म्हणजे वशी जाई हजे कायद्यात तसे सर्व रान हजे लागले. आश्चर्याने तो तिकडे

पाहू लागला. तेव्हा त्याला एक पहा मर्कट राहस्य वेत घडलेला दिसला. तो बौद्धी हातांनी काटेतरी झाडे उपटून टाकीत होता. चिबसेन शान्ताने लक्ष्मण काढून समोर उभा राहिला.

राक्षस मोठ्याने हंसून म्हणाला—"ओ माणसाच्या पिढा! तुझे साहस तर अजून दिसते आहे. या उमाकासगोर येतांच वेगळी होऊन पक्षधारे मी पाहिले आहेत. तूच एक लक्ष्मण उपसून समोर देमा मी तुला यमलोकास पाठवितो व तुला हा जादूच्या म्हणजेच मोट राखवीत तो तुझे मरकट एका क्षणात मी दूर उधळून फेला

म्हणाला—"हे परकुल कोणाचे! तूच येथे बांधलेस वाटते!"

चिबसेन म्हणाला—"होय!"

ते उभार ऐकून उमाका मोठ्याने हसला. त्याच्या ह्या हंसण्याने सारे रान हादरले व झाडाची पाने गडगड पडली. "हे जंगल तुझ्या बापाचे आहे असे वाटले होय तुला! लक्ष्मण! हे उमाकाचे जंगल आहे हे बिसकं तकोत. तू माझ्या आज्ञेप्रमाणे येथे हा आपला महाक बांधला आहेस. त्या वेळी मी तुला यमलोकास पाठवितो व तुला हा जादूच्या म्हणजेच मोट राखवीत तो तुझे मरकट एका क्षणात मी दूर उधळून फेला

देतो, पहा!" असे म्हणत तो चित्रसेनाला बराचसापट्टी पुढे सरसावला.

चित्रसेना भागे भाकत म्हणाला—
"उमासा! अशी पार्श्व करू नकोस. जरा विचार कर. मी येथे का बांधल्याने तुम्हां काहीं सुकसान झाले आहे का मांभ! तुम्हा पाहिले तर तुम्हां या स्वतःसाठी ठेवून ये. माझी का नाही."

"ही सर्व लढाई माझ्याजवळ चालणार नाही. ते माझ्या आज्ञेवर हे का येथे राहिले आहेस. तुला जगायचेच असेल तर तुला पक्ष अटीवर मी सोडावला तबार आहे." उमास म्हणाला.

"कोयली अट!" चित्रसेनेने विचारले.

"तुम्हा या घात राहिल्यास तरी माझी हरकत नाही. तुम्हा पुढे शांती म्हणजे जाण स्वतःसाठी सोडा सुलगा अटला वर्षांचा

आख्यावर रगला माझ्या दबावीत कर!" उमास म्हणाला.

राक्षसाची ही ह्मणता चित्रसेनाला विचित्र वाटली. अजून आपले कम देखील झाले नाही व या गंगाला राहून कम कोट्टन होणार! स्वदेशी गेलो तर बायला राख्याच्या बाहेर आपण जाऊ. म्हणून त्याची हुरका करून देण्यासाठी राक्षसाची ही अट मान्य करण्यात काय हरकत आहे! असा विचार करून चित्रसेना म्हणाला—"उमासा! मला तुम्ही अट मान्य आहे. माझ्या भोवत्या सुलगा अटलावे वर्षां जगाले की तुम्हाला स्वतः जगला येऊन का."

ते ऐकून राक्षसाला परमात्मे झाला. "हरे ली मी तुम्हा जीवदान देतो. आपल्या बचकाचे पाळन कर, तिमरू नकोस." असे सांगून राक्षस रागेत निघून गेला. (पुढे चालू.)

वाढ - दिवस

तुम्हा नरकचूर्णाली असल्यामुळे नरकचा दिवशीच संघाळाळी गोपाळची आहे व मेहुणे गांवातून आले.

"वध, कोण झाले आहे गोपाळ!" आले बोलाविले. परंतु याच वर्षांचा गोपाळ जिवंतपणे इकडून नाही. भयंकरावर झेलत पडून राहिला. इतरांची नजर तुकडून कोण झाले आहे हे पहात होता.

"कोठे आहे गोपाळ!" वटिकांनी विचारले. "गोपाळ! प. गोपाळ!" वटिकांनी हाक माली.

"मी नाही येत!" गोपाळ म्हणाला.

"रुखली आहे वारते स्वारी!" मेहुणे म्हणाले.

"ते काही चिबाके नका. राग कसा जगादी सदादिता ताकावर स्तलेख अवती." असे म्हणाली.

"काय, खतो आहे काय पण!" आले निवारले.

"कोही नाही. बंदा गरजे पत्राणे त्याचा वाढ दिवस दिवाळीच्या दिवशीच आला आहे. म्हणून बोन्ही पत्रांत एक करून टाकण्याचा विचार आहे माझा. म्हणून स्वारीचे चित्रसेने आहे." आले म्हणत म्हणाली.

"बरोबर आहे." मेहुणे म्हणाले.

"ते काही नाही. माझा बाडविजस वेगळा करायचा." असे म्हणत गोपाळ पुढे आला.

तो गुगाबरेला आहे हे पाहून वटिकांनी जवळ बोलाविले, मग विचार हात दिवपाकून तो दूर गेला.

“वरं मम मते कलं मा. ज्यां तुला वाढदिवस आणि परवा दिवाली.” मेहुणे म्हणाले.

“असह! तें नाही. मम नरक चवईशी!” गोपाळने विचारले. म्हणजे एक दिवसाचे फटाके जाणार, अवे काडे बाणार आणि काळकरंथा आणार जसा त्याच्या म्हणण्याचा हेतू होता.

“हं! हं! आतां आले लक्षांत. तुं जसां दोन दोग नवे शर्ट चड्डी घाल. मम शाळ व्ही नाही!” बहीण म्हणाली.

“पक्षदेव! जे! तसें माहीत वेदा. आईच्या हातची दोनदां बापोळ चुकले ती! दोनदां तेल लावून आंधोळ करायची आणि मग दोनदां नवे कपडे शालावयाचे.” मेहुणे म्हणाले.

“आणि वेळय सुळा दोनदां जेवले पाहिजे, मरं कस हो महाराज!” बहीण म्हणाली.

सर्वे खोखो करून हंसू लागले. सर्व आपली भटा उडवीत आहेत हे पाहून गोपाळ आस्तव्य कुणला.

नाही! नाही!! तें काही नाही.” तो म्हणाला.

“मम काय! तुंच सांग काय करायचे ते.” बहिळांनी विचारले.

“बोन्ही वेगळे वेगळे करायचे एक दिवस वाढदिवस आणि दुसऱ्या दिवशी सण” तो पणकाण्याने म्हणाला.

“निरमिळाले म्हणजे काय! तुंच सांग वरं, काय करायचे ते.” आईने विचारले.

काय सांगायचे हे न कुणकाळुले गोपाळ काही बोलला नाही. त्याला दिवालीवरच राग आला होता. नेमकी वाढदिवसाच्या दिवशीच ती कां बरे आली! हा अभ्यास आहे. पण तोच काय! त्याला चुचेल.

सर्वांनी त्याला नाचामकारे समजावण्याचा प्रयत्न केला पण त्याची काही समजून पटली नाही. “बा मोहून त्याला. असं दे. आज त्याच्या डोक्यांत मृत विणलेले दिसते आहे.” बहिळांनी बैतागून सांगितले.

“हूणSSS, ठो...! ठाम...! फट फट फट फट! फटार फट! चहं कळून फटाक्यांचा आवाज ऐकू येऊ लागला. सामुळे गोपाळची झोप मोडली. बहिणीने त्याला तोंड धुवून मांडोळी साठी वखार होण्यास सांगितले.

“मला नाही माहायचे.” गोपाळ म्हणाला. त्याचा राग अजून कमी झाला नव्हता.

“उगीच हट केलास तर मम काहीच होणार नाही. वाढदिवस नाही अन्य शिवाजी वन नाही. मम कसशील राहत.” मेहुण्याने सांगितले.

“अरे आम्ही बा वेळी तुझ्या वाढ-दिवसासाठीच आले आहेत. दिवाली साठी नाही.” बहीण म्हणाली.

“पेट आहे वरं का एका माणसाची. अयदी घाटांत उदावना आहे वाढ-दिवस. मजा आहे अन् काय.” मेहुण्याने दुबारा दिला.

बसले रविवार बोक्यावर. काही एकाद्री तेवळ कापून आणोळ. ताईने त्याला नवीन कापडे घालण्यास दिले. तेवळाले मेहुणे फक्त के कापडू लागले. गोपाळला फार आनंद झाला. पण त्याने तो आपल्या चेहेऱ्यावर विसं दिव्य नाही. ससाच गाल फुगवून बसला. मेहुण्याने त्याला त्याच्यासाठी आणलेला एक रेशमी रुपाल आणि खाऊन पुढा विला. त्याने तो हिस्कावून त्याच्या हातातून वेतला परंतु आपला आनंद दाखवितो नाही.

कोठे तरी बसून पुढा सोळावा म्हणून तो बागा सोडू लागला. पण सर्व ठिकाणी कोणी ना कोणी तरी होतेंच. शेवटी ताईच्या खोलीत गेला. तेथे ती एक पुस्तक खोलीत होती. त्यात किती तरी

छान छान रंगीत चित्रे होती. गोपाळला ती फार आवडली. म्हणून तो तिच्या शेवटी असून पाहू लागला.

“किती छान चित्रे आहेत. नाही मला बघू दे ना!” तो म्हणाला. “ही काय गोष्ट आहे ताई! मला सांग ना!” त्याने ताईची विनवणी केली. ताईने त्याच्या हातांत ते मासिक दिले. आणि त्याला चित्रांतील त्या सर्व गोष्टी सांगितल्या. ते मासिक पाहून गोपाळला फार आनंद झाला. इतके छान होते ते मासिक.

सांगा पाहू कोणते मासिक होते ते!

जरा काँचा बरे! हावे तुमच्या बाळाच्या केडीव फटाके खायून टाकले आहेत.

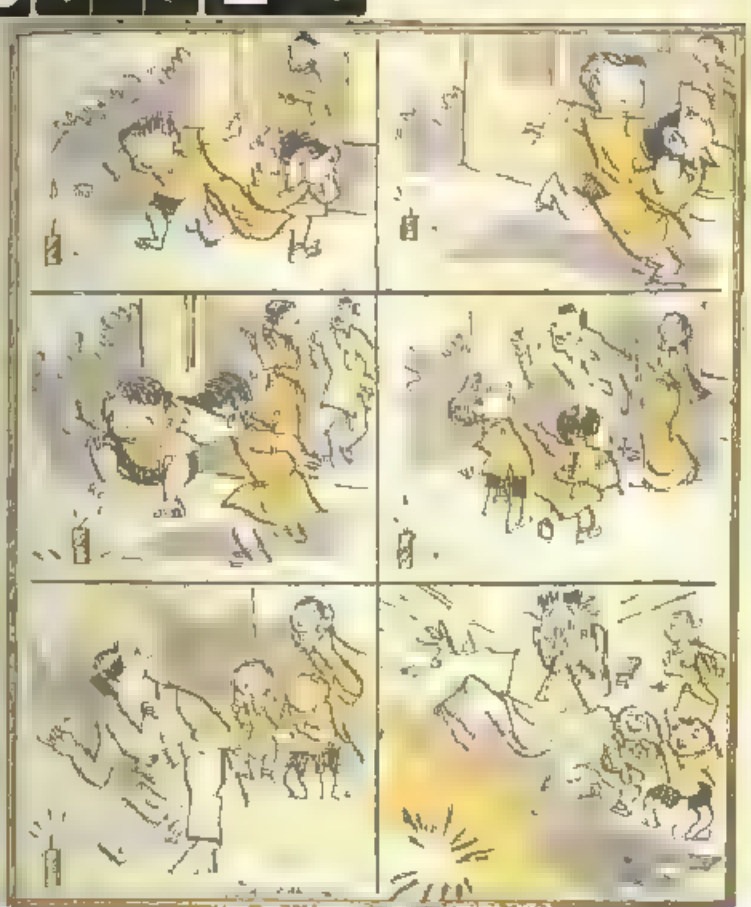
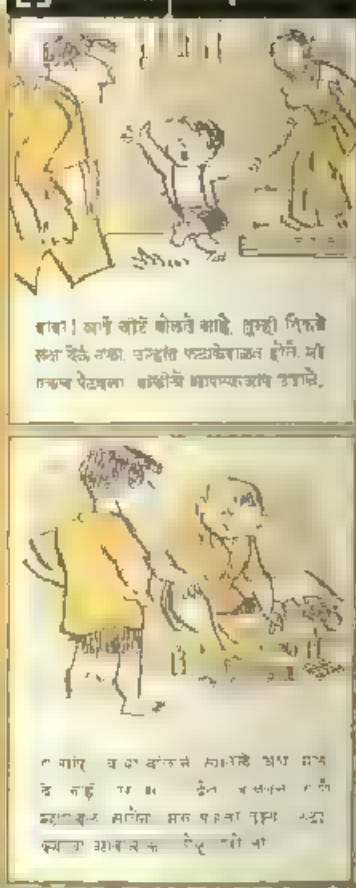
हेवा! मी पहल आतां बसले मजगार, बाय कोरीं घाबरे आवाडात ना. म्हणून मी मी जिवा कापून घाली आहे.

आहे! आहे! मी बाबांचा बाळा बाळा. माई जीन कापडे, दुकानेदारला नेऊन दिली मर तो मला दिडी घडके देतल!

घडका माळणाने मी पाहू एवढीच त्यांना तिथीने विवक्यांत केला. एका विवक्याने विवक्यातून फटाके आणि घडा घडकावला.

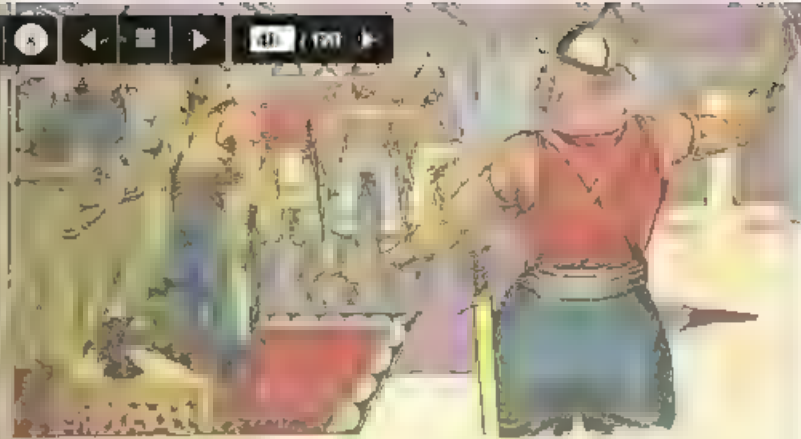
महोदय दयालुता आणि नवन वसती येतुपासून कितीही हाक मारली पण पुढे जाही नाही.
मग कोणत्या क्षणीत एक आवाज ऐवल्या बरोबर एक उकी मारून पुढे आली.

हं पाह, मागला आजीने तुमच्याकडून वहा
कुल बाजला व दहावीस फटाके वचन मागून
आजकाल कायमचे आहे

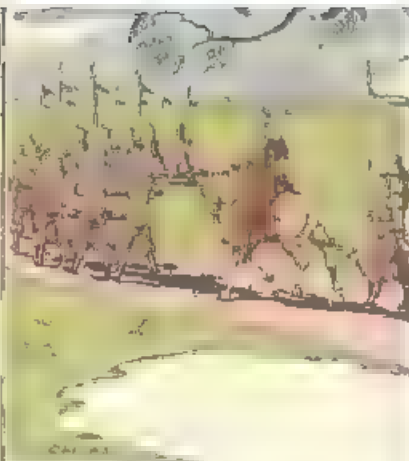
ताई एक नवीन पणित दिवाळी! कडक
वहा फटाके व पणाला
ऐवल्या आजीने त्यानला हाक मारून वेतवला
मग वकी विता वरतीत

[६]

आज लोकांकरे नोकरी करीत असतात
मार्कोपोलोटा गज्याच्या कायामाटीत
नेहने सुमारे चार महिने पवास करावा
सोन-वाळिक (पेकिंग) नगराहून
आठवड्याच्या म्हासायेंदर त्याला
या 'पिडा' लागला. हा किडा पूर्वी
सुवर्णराजाने बापला होता, म्हणजे
सुवर्णराज एक बलाढ्य राजा होता.
त्या सोबेला नेहमी घुंघर तरुण शिवाच
मोठ्या असत. तो आपल्या राजधानीत
महा लोकता येत असून त्याला
शिवाच आजीने भजन

सुवर्णराज तसा उन्मत्तान (बेमर ज्ञान)
याचा एक मांडलिक राहा होता. परंतु तो
स्वतः एक पराक्रमी राजा असल्या कारणाने
आपल्या बळकटी प्रहारांना जगपीत होते.
एकदा दोघांचे परस्पराने घुंघर शाळे. परंतु
उन्मत्तान सुवर्णराजाचा पराभव करून ठकला
ताडी. कारण त्याचा विहवा दुर्बल होता.
उन्मत्तानाळा अनवर राग आला तेव्हा
त्याच्या सात स्वामभक्त नोकरीत प्रतिष्ठा
केली की आधी सुवर्णराजाचा येद करून
आपल्या मन्त्रासमोर हजर पडून. ते पकून
उन्मत्तानाळा कार आनंद साळा. त्याने
सर्वांना बचव दिले की ही कामगिरी सात

तं यैः पात्रं नृणां भवति तं यैः पात्रं नृणां भवति

सैन्य होते. परंतु युद्ध फांजे भाग होते. त्यांचे सैन्य उभे केले आणि येथेच त्या संकटास तोंड देण्याचे ठरवून धनुष्याची प्रतीक्षा करू लागला.

बंगाल ब्रह्मदेशाच्या राजांचे अकार सैन्य पाहून त्यांत त्यांचे मोठे मनबल पाहून तातंनि घोडेस्वारांचे घोडे शरभरून पळून गेले आणि झाडांत लपून धमले. त्यांना पकडणे अशक्य होते.

पळून जाणे एक प्रकारे तातंरांच्या हिताचेच झाले. तातंर नैतिक धोक्यावरून वतले व रानात छिन्न साडावकरून जंगु-सैन्यावर बाणघुष्टि करू लागले. त्यांना मारा असताना शस्त्रामुल्लेख करून सैरावेग पळू लागले. हत्येच्या पाठोपाठ बंगाल-ब्रह्म-देशाचे मोठेच सुद्धा पळून गेले. आधी-

बंगालीच्या मराठी तातंरी सैनिकांनी पाहण्यावर कसून छत्रसैन्यावर कानांनक छापा मारला या युद्धांत बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांचे फार मोठे नुकसान झाले.

तातंरगंनी हल्लीचा धरण्यासाठी त्यांचा वाटेवर मोठमोठी झाडे लोढून पाडली. परंतु त्यांचा विरोध उपयोग झाला नाही. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या कैद झालेल्या तातंर सैनिकांनीच स्वतःची सुटका करून घेण्यासाठी काही हत्ये करून तातंर मेनपतीच्या स्थापने केले. तातंर सैरापतीने दोनही बाजूंचे स्वामाळा नजळ केले.

या युद्धानंतर बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांनी थडे खाताला खंडणी देण्याचे कायल करून त्यांचे आचिदस्य म्ही झाले.

१६ प ३

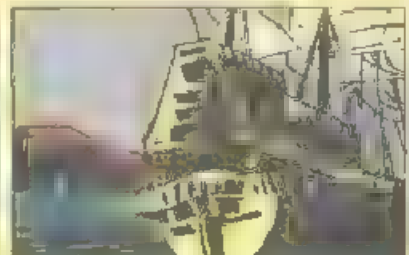
१. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर कानांनक छापा मारला.

२. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर मोठे नुकसान झाले.

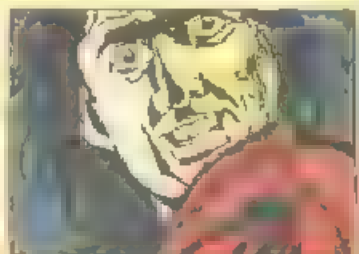
३. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर मोठे नुकसान झाले.

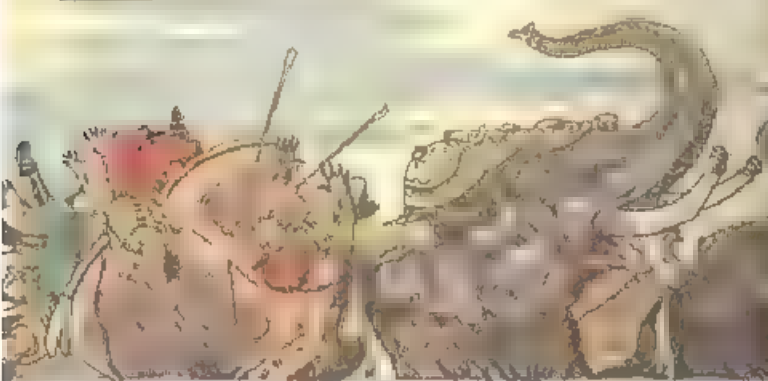
४. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर मोठे नुकसान झाले.

५. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर मोठे नुकसान झाले.

६. बंगाल-ब्रह्मदेशाच्या राजांच्या सैन्यावर मोठे नुकसान झाले.

एक पत्रिका मन्त्रालय मन्त्र मन्त्रालय
मन्त्रालय मन्त्रालय मन्त्रालय मन्त्रालय
मन्त्रालय मन्त्रालय मन्त्रालय मन्त्रालय

मई के दुर्भांग, यी जका सैतल लपानका मधुमूल
 खिरखो होतरे तनवी कपणी बसवसि होतरे
 एकेक मय ६० फुट लंबीका होत।

[illegible]

श्रीगुरुभ्यो नमः
॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

२. काशी, कलकत्ता, मद्रास, बंगाल, मद्रास, काशी
३. काशी, कलकत्ता, मद्रास, बंगाल, मद्रास, काशी
४. काशी, कलकत्ता, मद्रास, बंगाल, मद्रास, काशी

गानक जे गानक गानक गानक गानक गानक
 गानक गानक गानक गानक गानक गानक
 गानक गानक गानक गानक गानक गानक

श्री आनन्ददास कदवा तपस्विनी मोहरण देवी मन्त्रालय
रमल्ले कदवाली मन्त्रालय पदवी श्री मोहरण देवी मन्त्रालय
मन्त्रालय

[illegible]

ॐ श्री गुरुभ्यो नमः । तस्मात् सर्वं कर्म यथा-
शक्तिं करोमि । ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

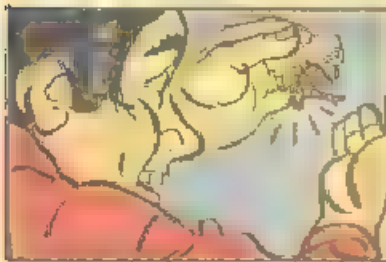
प्रमाणित बांधून हो प्रत्यक्ष परी देकर मज
द्वारे मज भागमज बांधून हो प्रमाणित हो
प्रमाणित बांधून हो प्रमाणित हो

नाम : राजेश कुमार
पता : गुरुदासपुरा, बंगलूरु
तारीख : १५ अक्टूबर

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^2} = -\frac{2}{x^3}$

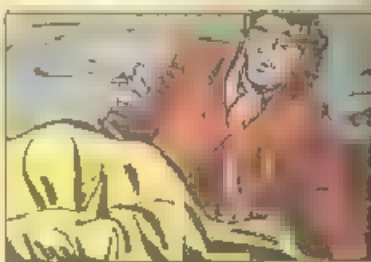
एकदम सदा भूमिनीपरक १५ फुट दूरीवा
उपरो उधें धरते,

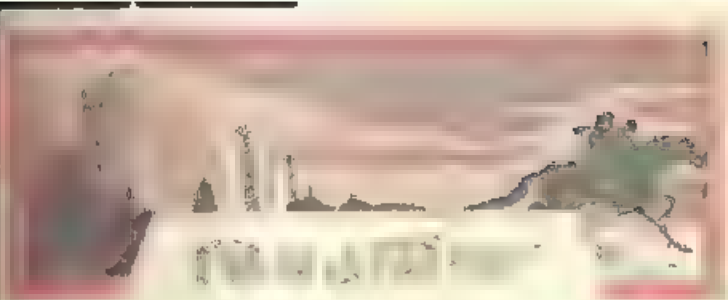
॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

तबकांत धाहीमासून एउ हरकाळी रेणुं काळी
बदन धाहीके तर ती नाबर होतें भाषण्या
हेनाच्या सिध्द सोळी इतिहास तो.

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥
 श्री गुरुभ्यो नमः ॥
 श्री गुरुभ्यो नमः ॥

१. नर राजाचा राजा होना. त्याने
२. लक्ष होण्यापूर्वी इंदुवना नावाच्या
३. राजाने आपली मुक्ती मिळविली
४. देऊ केले. त्याने मुद्रादास उज्ज्व-
५. याला मदामेन राजाने कपटाने
६. उड केले. कारण त्याच्या मना-
७. आपली मुक्ती वासवदत्ता त्याला
८. बघाची होती
९. याने राजाचा हत्तीच्या शिकारीचा
१०. नर नाव होता. एकदा तो हत्ती पकडण्या-
११. जंगलात गेला असता प्राधान्या
१२. हत्तीने त्याची भज घेतले, आणि
१३. मागे गेल्याबरोबर प्रभात राजाच्या
१४. दारासमोर उडवून उज्ज्विनीला नेले.
१५. राजा वासवदत्ताची वास्तव्यही
१६. त्याच्या मनातून निघून गेली.

॥ अथ शिवस्य विष्णोश्चक्रस्य चैव नमः ॥
 ॥ अथ शिवस्य विष्णोश्चक्रस्य चैव नमः ॥
 ॥ अथ शिवस्य विष्णोश्चक्रस्य चैव नमः ॥
 ॥ अथ शिवस्य विष्णोश्चक्रस्य चैव नमः ॥

या अवधीत उद्भवने वास्तव्येनां कर्म
 जाते आणि तो आपल्या हस्तकर्मनीत परत
 आला, त्याने आपला हात विन्यक्त वाच्यता-
 वर स्वारी करून घाटी नैव्य देऊन आपल्या
 सेनापतीस पाठविले. हा युद्धांत विन्यक्त
 मारका गेली, शत्रूने ताच्या राजवाड्याकडे
 जाऊ लज्जी आणि प्रियदर्शका त्याची
 मूलगी धन्यक आपल्या बरोबर नेऊन

न्यायाया
८५

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

[illegible]

१५५५ १५५५ १५५५ १५५५ १५५५
 १५५५ १५५५ १५५५ १५५५ १५५५
 १५५५ १५५५ १५५५ १५५५ १५५५
 १५५५ १५५५ १५५५ १५५५ १५५५

आपल्या माहिती " मी न विसरू " ने
माझ्या हाता मध्ये आहे असे दिसते.
तुम्ही जे करणारे आहात ते सर्व सत्य आहे.
जेव्हा त्याने आपल्या घनांतील गो.

अथर्व वेद का अर्थ है अथर्व वेद का अर्थ है अथर्व वेद का अर्थ है

वासवनेत्या हर्षी मन्त्रा १० कृतं १०
जायमानं वसुधाया १० १० १० १०
मन्त्रो मन्त्रिका १० १० १० १०
मन्त्रिका मन्त्रिका १० १० १० १०

[illegible]

१. राजा, तिसी मुमिका अही बढ्ती
२. बागवती उहल तमी राहिकी

मित्रता शेजारी बस-
 ती मित्रा भागीदार जाणवते,
 मार्गी साकार! ते खरे महाराज

[illegible]

अभिन्नय स्यात्, स्यान्नेव मेका, एषा ही गौड
मैसकाल बाहीर तसत्याने सर्वत्र पेशकजन
उदयनम्भा अभिन्नयश्च स्वप्न भावे, किदुपकारि

तुलसी भंतां तौ मैत्रेय ग्राहवा शास्त्र आशि
 धामे स्वराज्य,
 जापय्या जापुष्पांनीस बदलेस्य भटन

होती. क्या अशास्त्र गोपी रंगभूमीपर सेत
नेहा या नाही? मगर पत्रिका केवल
केंद्रित असता त्या घोषाना एकाच आसनार
वसविण्याचें दृष्ट्य द्याविल्लें असतां तिनें विरोध
केला. म्हणाली "तद्वयन केंद्रित असतां
दीक्षा शिक्षाविण्याच्या निमित्तानें आम्हीं एकत्र
पेट हातां. परंतु एका आसनावर कधीच
बसलें नाहीं".

"वाटकांत रस व्यक्त करण्यासाठी कधी
कधी भवता काव्यनिक गोपी आणान्या
आगतात." तन्यसिनीचें तिला समजावून
सांगितलें.

इकडे उजवेल्या मागे पड्यांत केंद्रित
रसतांना फार आनंद झाला. कामनश्च
आवेशांत त्यानें तिचा हात धरला आणि
हो सगळ्याच स्थान का विसरून गेला.

हे पडपडीत असल्या पाहून रामचंद्र
संतप्त मेक्षकगृहातून बाहेर निघून गेला.
तिला कोरत पडलेला विदूषक दिसला. त्या
त्याका खडमून विचारलें की मरणांत राहिले
आहेत.

"ते तिकडे रंगभूमीवर आहेत. "तिला
माहीन का स्थाना?" संवपणें त्या
उत्तर दिलें.

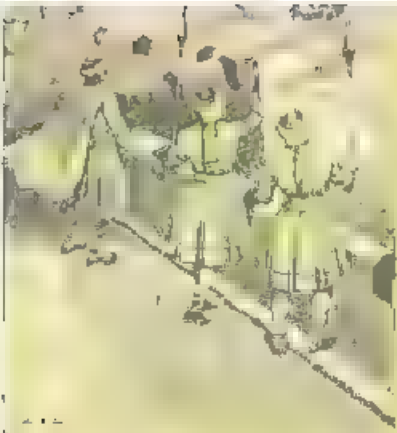
"मम मनोन्मा कोठें झाले?" कामन
उत्तरावरून त्यानें ती मोकड्यानें म्हणलें की
"तुला पाहताच मला कळत ना मला."

"फार छान झाला मर का तुला आनंद
"मी काय करणार! मला मरणा
साकून विदूषकानें महाराजांना पुढें केलें
मनोरमा म्हणाली

उद्यननें वासवदेवीची कमा मागून आपला
सुरक्षा करून घेतली. मग काय करणार
केंद्रित करणारांत आले

आज अचकीत वासवदेवीच्या सिन्यावर
कडून एक मिळाले. खांत सर्व मरणावर

વ્યય કરતે ચિતારી. કલે સરી માવજન
મેળે તિકા ભાગ હોતે. ત્યાંના ઉભાઈ સગા
ન કરળાણાઈ ઠી મળે "હુમચ્ચ પાટી
માન શાવ વસમે આહેન. કોળી કહાદર
કહાયલ આજી બસતા તર ભાને પુઠે શાવ
કેલે વસતે."

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજીના

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

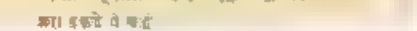
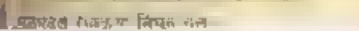
મુકલી સફાલ રાજાકાલે વેદન અર્ધા
ભાલે ભાલે કિલ્લાખ્યા કિલ્લીવર ભાજ
શુદ્ધિ કરતે નિવૃત્ત ગાત બસે. કીતકમાં
માત્ર આપણી સમગ્રી કાલિ જાગૃત્વનુ પુદ્ધ
કરીત બસે

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

આજી તર વસમે ભાને ભાને વસમે
કેલે ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને
ભાને ભાને ભાને ભાને ભાને

वीनकर्मणि मोक्षं अभिमाने लिङ्ग
 तले सो वायव्यै चैव सैनापति प्रंगराज-
 क्ते मेका. सा संगे मेनापतीष्व्या मर्नात्तु
 कर्तव्यं देशे ज्ञानं वराच। नृपत माधुन
 रत्न-राज्यं राजाजन द्रव्यानां दुःखं नृप
 युद्धाये नाटक केले, जीतवर्माकहनु कर्त्तिमासी

का मुझे जीवनवर्षांतर स्वर्गच (आता श)
मेमार्थे वाटले. आश्चर्या पराक्रमच्या का
मागबळा व्यासा आता छानन संधि = जीवित
= शुद्ध वीर्यवान् पराक्रमी वाटले मेमार्थे
मु. ११०२ म. फ. अ. ३ म. अ. ३ म. अ. ३ म. अ.
त्यावर विश्वास करील.

१०५

[illegible]

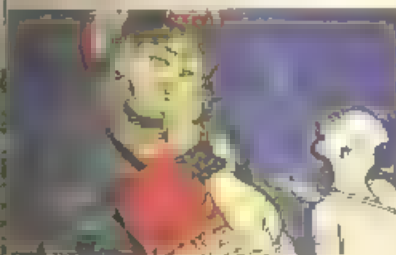
$\frac{1}{2} \pi$ 4. 49 = 7 7 5 11 13.

$\frac{1}{2} \pi$ 4. 49 = 7 7 5 11 13.

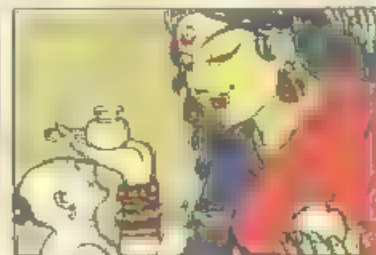
मौलाना रामकृष्णानंदी संज्ञाना अर्थशिल्पक अथ वेदशा
स्वच्छेदनी जिला गुरुदासपुरी पं. १९६६ इ.स. जाहेत.

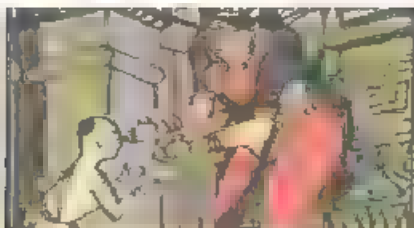

$$f(x) = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{x^2} \right) = \frac{1}{2} \left(x^{-1} + x^{-2} \right)$$

मेरीका अन्तर्गत राखीर धनून छापाउन नम्यद्वारा
नरने तर वरुन बाधकृष्ण कोरमे हुमना, मेरी
हानावरी, कोरन कृष्ण राइन हो म्हुनका

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

[illegible]

[illegible]
$$\begin{aligned} \frac{1}{2} &= \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{4} \\ \frac{1}{4} &= \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{8} \\ \frac{1}{8} &= \frac{1}{8} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{16} \end{aligned}$$

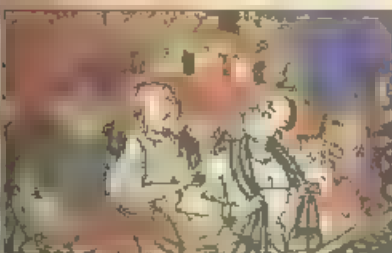

हमकुणारे निवेदन केले- "मैं ब्राह्मी माझी,
मी मुझा सम्बन्ध, एक चरणे माझे चण्ड भाणि
माझ करणे तुम" ॥

॥ विष्णोर्देवि भक्त्या भुज्यते ॥
 ॥ विष्णोर्देवि भक्त्या भुज्यते ॥

१. १००० रु. २. १००० रु. ३. १००० रु. ४. १००० रु. ५. १००० रु.
 ६. १००० रु. ७. १००० रु. ८. १००० रु. ९. १००० रु. १०. १००० रु.
 ११. १००० रु. १२. १००० रु. १३. १००० रु. १४. १००० रु. १५. १००० रु.

[illegible]

(१) बड़े सौतेले बच्चे को प्यार
 (२)
 (३)
 (४)

राज्यपाल राजा ज्ञानेन्द्र मल्लको राज्य कालमा
राज्यको विकास भएको थियो।
राज्यको विकास भएको थियो।

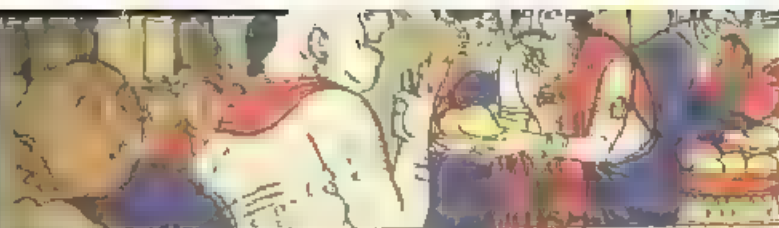
पुनः महाबाहो नरुण सन्निभश्च भानुः पण्डितः
 जगद्गुरुः आदि कृष्णः कृष्णः कृष्णः कृष्णः कृष्णः
 भगवान् भगवान् भगवान् भगवान् भगवान्

उसी महाबाहू राजा का नाम महाबाहू ही है।
 कवि का नाम कालदास है। महाबाहू कवि का नाम
 रीति का नाम है।

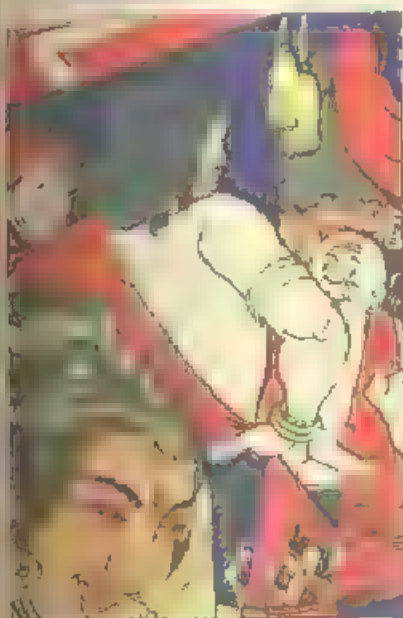

१. १००० २. १००० ३. १००० ४. १००० ५. १००० ६. १००० ७. १००० ८. १००० ९. १००० १०. १०००
 ११. १००० १२. १००० १३. १००० १४. १००० १५. १००० १६. १००० १७. १००० १८. १००० १९. १००० २०. १०००
 २१. १००० २२. १००० २३. १००० २४. १००० २५. १००० २६. १००० २७. १००० २८. १००० २९. १००० ३०. १०००

[illegible][illegible]

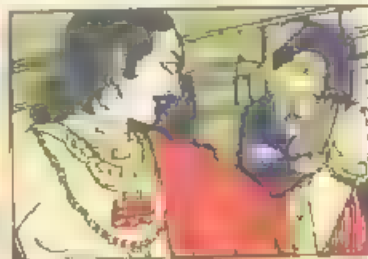
473

१०३३
 काशी जिला के तहसील में
 १०३३ काशी जिला के तहसील में

... ..

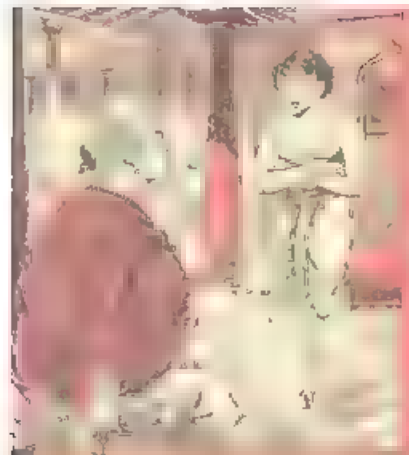
উদ্যোগ, শ্রম ও পরিবহন

丁巳年 正月 廿三日 丁巳年 正月 廿三日
 丁巳年 正月 廿三日 丁巳年 正月 廿三日
 丁巳年 正月 廿三日 丁巳年 正月 廿三日

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 100 PART 1 2000

तुम्हाला जवळचे असो कोणीहि नातला पण नव्हते. तो म्हणायला पाहूनच अनाथ झाला होता.

त्याच्या शेजारीच एक ज्ञानेश्वरी शाळा होती. त्याने हा मुलाला आपल्या परोडेवून घेतले. तो आपल्या किर्तनसंगीत घाला बोटेंसंगीतकीत असे आणि शाळा-कालून स्वयं काम करून घेत असे.

परीष साधारण रंधरा सांठ्या वर्षाचा झाला तेव्हा तो आपल्या त्याच्या म्हणाला- "तुला जेवढे शिकवणे शक्य होते तेवढे शिकवले. आता तू मोठा झाला आहेस.

तुम्हाला जवळचे असो कोणीहि नातला पण नव्हते. तो म्हणायला पाहूनच अनाथ झाला होता. त्याच्या शेजारीच एक ज्ञानेश्वरी शाळा होती. त्याने हा मुलाला आपल्या परोडेवून घेतले. तो आपल्या किर्तनसंगीत घाला बोटेंसंगीतकीत असे आणि शाळा-कालून स्वयं काम करून घेत असे. परीष साधारण रंधरा सांठ्या वर्षाचा झाला तेव्हा तो आपल्या त्याच्या म्हणाला- "तुला जेवढे शिकवणे शक्य होते तेवढे शिकवले. आता तू मोठा झाला आहेस.

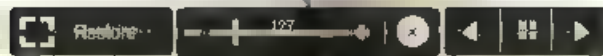
तुम्हाला जवळचे असो कोणीहि नातला पण नव्हते. तो म्हणायला पाहूनच अनाथ झाला होता. त्याच्या शेजारीच एक ज्ञानेश्वरी शाळा होती. त्याने हा मुलाला आपल्या परोडेवून घेतले. तो आपल्या किर्तनसंगीत घाला बोटेंसंगीतकीत असे आणि शाळा-कालून स्वयं काम करून घेत असे. परीष साधारण रंधरा सांठ्या वर्षाचा झाला तेव्हा तो आपल्या त्याच्या म्हणाला- "तुला जेवढे शिकवणे शक्य होते तेवढे शिकवले. आता तू मोठा झाला आहेस.

तुम्हाला जवळचे असो कोणीहि नातला पण नव्हते. तो म्हणायला पाहूनच अनाथ झाला होता. त्याच्या शेजारीच एक ज्ञानेश्वरी शाळा होती. त्याने हा मुलाला आपल्या परोडेवून घेतले. तो आपल्या किर्तनसंगीत घाला बोटेंसंगीतकीत असे आणि शाळा-कालून स्वयं काम करून घेत असे. परीष साधारण रंधरा सांठ्या वर्षाचा झाला तेव्हा तो आपल्या त्याच्या म्हणाला- "तुला जेवढे शिकवणे शक्य होते तेवढे शिकवले. आता तू मोठा झाला आहेस.

तुम्हाला जवळचे असो कोणीहि नातला पण नव्हते. तो म्हणायला पाहूनच अनाथ झाला होता. त्याच्या शेजारीच एक ज्ञानेश्वरी शाळा होती. त्याने हा मुलाला आपल्या परोडेवून घेतले. तो आपल्या किर्तनसंगीत घाला बोटेंसंगीतकीत असे आणि शाळा-कालून स्वयं काम करून घेत असे. परीष साधारण रंधरा सांठ्या वर्षाचा झाला तेव्हा तो आपल्या त्याच्या म्हणाला- "तुला जेवढे शिकवणे शक्य होते तेवढे शिकवले. आता तू मोठा झाला आहेस.

त्याच्या तर्फात भाग घेण्याची इच्छा करी. पणु झाला पाहताच ते अचानक हातों लेंडणे थांबवून त्याच्याकडे मुसते राहता राहता. आपल्या गम्या सोबतीत आणि जुन पसत. जसे काही दिवस घेण्यावर त्याची उरली घुरली आशा मुळा मिळली. शान्त्यात हा एकच ठराव त्याच्या डोक्यासमोर होता. अशा मन स्थितीत तो दिवस नगराच्या दिशेला जात असता त्याला राटेल एक नदी लागली. तीत उडी घेऊन जीव देण्याचा त्याने निश्चय केला. त्याला बघले पोहोचता येत होते म्हणून तो उभा करून त्याला

शफाईमें हात मारीत धर्मीय तथा
मुलाय्मा जवळ रोका म्यास वाहनानें
न्या मुलानें शक्य पाळूनच धर्मीयता पक्कडलें
आणि लगेच देहमान नियमन नेमुळ शाला.

आलं. रसांक्या साधर भाजी व. १०००
कन्या व सिखी श्रौत कदास भाजी १०००

चका, जाव्ही पुजेसाठी जाणां जाहोत
पुन्ही सुद्धा आपल्या वरोस चका.

प्रदीपका इतक्या आपुलकीच्या सर्वांगीत
गदगदून माले. आपले आतंदासू कपवीत
छो सुकाआले त्यांच्या मातोकास देवळांत
शेला व देवीचे दर्शन घेतले.

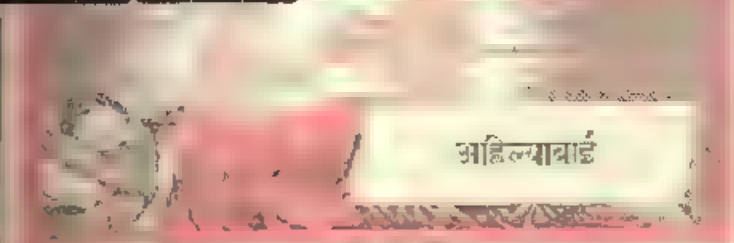
ते गृहस्थ प्रदीपका घेऊन घरी आले कांडी
दिवस आरव्या जवळ ठेवून घेऊन त्याचे गुण
क जेले. हज्जालाची सोकणी केली व धाग
वर आर असं जडून आपल्या मुलीचे
न्य न्यासात लडण लावून दिने वया वडलेने

इतरांचा काळी वनर अर्वापुर्वे स्वप्न स्वरे शाल
इतरां लागू मगन वेवाळ राजाळा
म्हणाला—“राजा, आत्महत्वेका प्रवृत्त झालेला
प्रदीप त्या पुलाचे प्राण वांचविण्या नंतर का
बद्दलका. कोणत्या विचारांनी त्याला पुन्हा
जीवनाचे आकर्षण वाटू लागले ? जर माहीत

आपला मुला तु - मला पळे म मदी मला
प्रमाणे. म्हणजे दुसऱ्या हाताने पुन्हा
पायशा पडत ”

वेवाळका म्हणजेच ‘पायश्वर्यात व
सवासात आमुमास उत्पन्न होणे, आणि यदुस
कागती. प्रदीपका अतुलपति इतक्याच
मदत करण्यास संधि न मलाल्यानेले त्याची
विनाशक कि शकून गेली मानी त्यामुळे
त्याला बडबड निराशा दिवस मारी मनु
कहाचे प्राण आ वतून परीपकार सापत्यन
थाव्य कलात्मकताकालीन पुन्हा व लला
मिलाली त्या पुढाकुरी वयाच्या आठवळा आठव
फुलले जाणि त्याला मुलाचा लग्न झाले ”

अशा प्रकारे राजाचे तीन भग ह लाच
वेवाळ शोचसद अटुपय जाला जाण
पुन्हा पूर्ववत आपल्या बडबड्या झाडावर
जाऊन बसला कर्णिकर

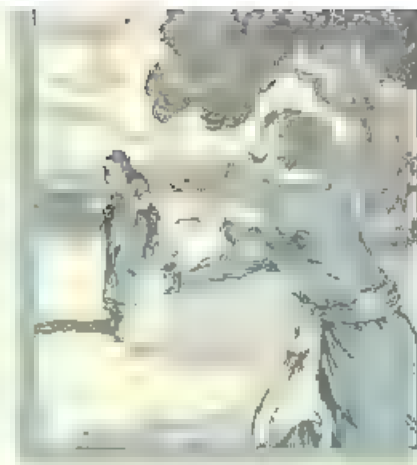
अहिल्याबाई

आपला मुला तु - मला पळे म मदी मला
प्रमाणे. म्हणजे दुसऱ्या हाताने पुन्हा
पायशा पडत ”
वेवाळका म्हणजेच ‘पायश्वर्यात व
सवासात आमुमास उत्पन्न होणे, आणि यदुस
कागती. प्रदीपका अतुलपति इतक्याच
मदत करण्यास संधि न मलाल्यानेले त्याची
विनाशक कि शकून गेली मानी त्यामुळे
त्याला बडबड निराशा दिवस मारी मनु
कहाचे प्राण आ वतून परीपकार सापत्यन
थाव्य कलात्मकताकालीन पुन्हा व लला
मिलाली त्या पुढाकुरी वयाच्या आठवळा आठव
फुलले जाणि त्याला मुलाचा लग्न झाले ”
अशा प्रकारे राजाचे तीन भग ह लाच
वेवाळ शोचसद अटुपय जाला जाण
पुन्हा पूर्ववत आपल्या बडबड्या झाडावर
जाऊन बसला कर्णिकर

“मी तुमच्यावर प्रसन्न झाले आहे, म्हणून
माह तुमच्या वर मला घेऊन येऊन आहात
आमिशावाच्या वाऱ्याआणि त्याच वेळा
जवळ पडले की एका मोठे निरक्षण घालून
एक मोठे डेन्स त्याच्या कपडा वळला
लावून ती प्रसन्न झाली

त्यानंतर ती शोध आपल्या गावी निघून
गेली. शोध वेळी आमिशावाची बायका
मसूम होऊन इ. स. १७३५ मध्ये कम्बाराज
हाले. तिचे नाव स्थानी अहिल्याबाई असे
मेविले निध्या कुटुंबीत रावयोग होती.
अहिल्याबाईचे बाळगणे कर सुखा-
समाधानात गेले ती रामायण भट्टाभट्टातील
गोष्टी पोव्या घेमाने बाकीत असे. ती तकी
कार सुवर नव्हती ती निध्या चेहेत्यावर
एक प्रकारचे तेज होते.

[illegible]

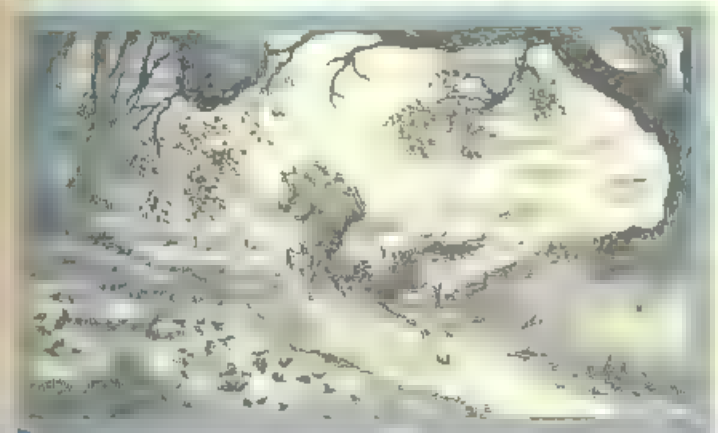

संभावना स्वामी करणमठार एकल वाचनी
 साधन व दृश्य बोजू. अत्र नवन वने
 फलन भद्रा समिधित लड डगी अनेलल
 साधन अत्र मठा करिने राजवडालीस
 कोणासो मठाची वनवुन मठाच्या लगे
 मठा वनवुन देणारी श्रवणा समीची
 " अथवा निरुप व मानस मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी

बादला

अथवा स्वामी करणमठार एकल वाचनी
 साधन व दृश्य बोजू. अत्र नवन वने
 फलन भद्रा समिधित लड डगी अनेलल
 साधन अत्र मठा करिने राजवडालीस
 कोणासो मठाची वनवुन मठाच्या लगे
 मठा वनवुन देणारी श्रवणा समीची
 " अथवा निरुप व मानस मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी

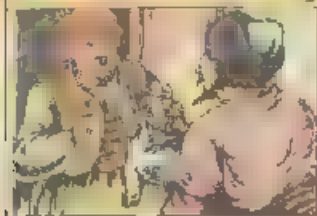
अथवा स्वामी करणमठार एकल वाचनी
 साधन व दृश्य बोजू. अत्र नवन वने
 फलन भद्रा समिधित लड डगी अनेलल
 साधन अत्र मठा करिने राजवडालीस
 कोणासो मठाची वनवुन मठाच्या लगे
 मठा वनवुन देणारी श्रवणा समीची
 " अथवा निरुप व मानस मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी
 मठा वनवुन मठा वनवुन मठाचला जी

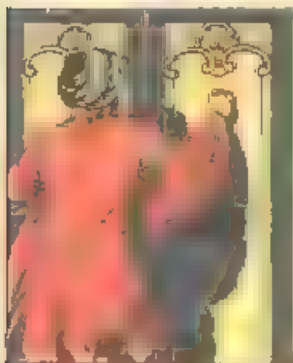
"ब्राह्मणं धर्मशास्त्रं ब्रह्मणो वाचस्पतिः" श्री गणेशाय नमः ॥ १ ॥

[illegible]

मोहाय पाहुण

मोक्ष एक मोक्षन मा होला। एकदा स्वामी स्वामी कोठरीमा पादकानि एक खोचरी धिनी मोक्षि न
भास्न भास्नो हुन्छन। बुद्धिमान्मा मा मास्त्राका लागि वेदाका हाताविन, वेदान्तका अनुयायी
पुनः नला ३

पौष्पक शैल नै त्या पादुकांश्च धेयाभ्याने मेरुत पादुकांश्च रक्षन्वात्

॥३॥ अथ चतुर्थः प्रश्नः ॥

“तुम्हारे जया मित्राने कौबड़ी
दिली क्या निराशा की मित्र
साथों में” “मैंने देखा था
मार्तन्दी बालक, ‘शोभा अर्पित
हृदय’ की कौबड़ी उमरा पाकवान
मित्रमिली होती स्वामी की
पतिन आते” “शोभा प्रकाश

कांसवार्त्ती पाठ

देखा है मुझे नाना रंग के अंग
रंगारंग्या पक्षिम द्वागज्यक्त त्वयै पर ह त
युगारं धावसें वरप्रदीपि ही गोष्ठ जगद
ही सर्वकला पचीण होता, खेल, निष्कला,
राज्यकला, गायन वाद्यत कैरि जे कोही तो
शिक्षित असे रज्जत प्राविष्ण मित्रवर्ग असे,
जो बहान जलती पक्षरों पक्षा उद्योतिमान
स्याह्य भागिले वीं तू मोहा भीति हीनहीन,
नेहापासु स्वयं पैसा जगजिने तव राहोव
असलेहा पैसा मुझा उदवुन टाकिला.

१. २५० दिवसों का नौ नवीन सौर ऊर्जा
 प्रकल्पों का शुभारंभ करते में सर्वे संप्रदान
 करते हैं। ३.५२ करोड़ डॉ. २५० करोड़ डॉ.
 सापली संपत्ति दुष्कट निष्कट काश्चिकी
 नाना काइन चेतनें सुदृढ स्थापन काश्चिकी
 सुखात केरी

तो हुआ होता मूलतः फार प्रचार
फरक निरवकाश वस्तुन विकत पैत अमे
न न पा गरत जास्त रूप काहे किं
न य निवन्ती नादण्याची शक्कता काहे
अज्ञान वस्तु तो मागरीत असे. पण त्याच्या
दुर्दैवानेच म्हटले पाहिजे त्या जिब्रता पाकसा-
णाच्याने भिजून चाण होत असत नाहीत तर
अपघादान अक्षुण्ण जात असत. काण काही
नी काही कारणाने नुकसानग्रस्त त्याच्या पद-
रात पडत असे. त्याचे नुकसान होई.
त्याबरोबर त्याच्या मागीदारांचेहि नुकसान
होई. छेक त्याका दुर्दैवी समजून घ्यावे व
त्याच्यासाठी मागीदारी सोडून दिली आणि
दोन्ही त्यांचे दैर खणखणत त्याच्या विरुद्ध
होणे की काय, त्याका जायसका मित्रांच्या
तोडकाळे पहात विवश पादावे लागत.

Restore

127

त्याला सर्व हिरवेगार दिसले आणि त्या पलीकडे समुद्र. इतक्यांत त्याची नजर अचानक पहिलेव्या कांसबाच्या पाठीकडे गेली. ती खूप मोठी होती. "इतके मोठे कामच तरी असतं का!" म्हणून त्याला आश्चर्य वाटले. "आपण इतकी मोठी कांसबाची पाठ पाहिली असं जर सांगितले तर आपल्यावर कोणी विश्वास देखील करणार नाही. आणि जर त्याला पाम कावले तर खान चांगला पलंग तरी होईल. ही पाठ घेऊन जावी म्हणून त्याने त्याला कापड गुंडाळले आणि ओढत ओढत बहाजापर्यंत नेले.

"हे काम हे हा घेऊन आऊ आहे. सर्व फुकट आहे." एक जण म्हणाला. "जरे काही नाही तरी औपचारिक श्राद्ध उपयोग होईल." दुसरा म्हणाला. "तुम्ही नाही का विदेशातून माऊ आणऊन? सत्ताच हा. फक्त एकाच की तुम्ही विकत आणऊन. मी फुकट आपला आहे." जेन म्हणाला. तुफान धाक्यावर जहाज स्वदेशी घेत गेले. व्यापारी दुकानाच्या संगण्यावरून त्याच्या माऊक्याकडे गेले. तेव्हा सुद्धा एक दुकान एका इराण्याकडे घेऊन जाऊ. त्याचे नांव होतं अरू बहसन. त्याने आपल्या

राहुण्याच्या साकारासाठी मोठी मेजवानी दिली. त्यांत जेन बरोबर आलेल्या व्यापाऱ्यांना सुद्धा त्याने बोळविले.

अशा जेवणाच्या वेळी त्यावेळी त्या देशांत असा रिवाज होता की जो व्यापारी सर्वत्र उत्तम आणि क्रितीक्षू जाणीव त्याला जेवढातना प्रथम स्थान दिले जात असे. जेवणाच्या वेळी इराण्याने सर्वोच्च माऊची यादी पाहिली आणि त्या भयान सवौना रसकिले. त्या हिशोपाले घेतला अगदी रोष-टच्या पानावर बसावे लागले. पण त्यामुळे त्याला जेवण गोड आगले नाही.

दुसरे दिवशी इराणी माऊ पाहण्यासाठी बोटीवर गेला. दर बटातांच सदीरच त्याला मकी मोठी कांसबाची पाठ दिसली. ती पाहून त्याला आश्चर्य वाटले. त्याने चौकशी केली तेव्हा त्याला समजले की तो जेनने आणली आहे. ते ऐकतांच त्याला खोटे दुःख झाल्याना भास आला आणि त्याच्या चेहेऱ्यावर राग प्रगट झाला. म्हणाला— "इतके दिवस आपला व्यापारी संबंध असून ही अशी मुख्यवान बंधू आणणाराचं नांव मला कसे पळविले नाहीत आणि करत सुद्धा त्याच्या माऊची उल्लेख केला नाहीत.

त्याचा पहिला भाव असून त्याला काळ पंगतीत अगदी शेवट बसावे लागले. अगोदर जाऊन बसून त्याची सभा भागितली पाहिले. लागून पाणी खरे." असे म्हणून तो वेनकडे गेला. त्याची क्षमा हाणून त्याला आपल्या दुकानात बसवून तो बाकीच्या मालाची विल्हेवाट हावण्यास सवना वेळून आला. असे हसनने सर्वांच्या समक्ष वेनला विचारले की तुम्ही कायसाठी पाठ विकत आहात का ?

"जर पांगले फिरत जाली तर विकीन."

वेनने विचार करून सांगितले

"केवळाला विकण्याचा विचार आहे ! मी सौदा करतवास्त आलो आहे. तुमती विकण्या नाही !" असे हसन म्हणाला. वेनने काँगच्या कानात कांदीतरी सांगितले. तेव्हा वेनच्या कानांनी काँग जसे हसनला म्हणाला—

"हे दहा हजार सांगवें म्हणत आहोत."

"जरीच वेडा नको. वसेल विकण्याची तर तसे सांगा !" हाणरी म्हणाला.

त्यावर काँगने वेनची सर्व फडाणी त्याला सांगितली आणि म्हणाला— "त्याची किंमत काय ती आपणच ठरवा." असे हसनने वेनला पलास हजेर बाकीचे वुकडे देऊन ती विकत घेतली. तेव्हा सर्वांना कळले की काँगचाही पाठ फार महाग बसते.

जसे म्हणतात की काँगचाच्या पाठीत मुख्यवान मोली असतात. कधी कधी ते मोली तर मागमोग्गा घेते मोठे व्यक्तात.

अशा तऱ्हेने वेनची साडेसाती संपून त्याला नगरले दिवस आले.

देव अनुकूल असेल तर प्रयत्न केव्हा-विषय साणसाला यश मिळते. वण देवाने पाठ फिरविली तर माण त्याचे सर्व जे व प्रयत्न अवश्याही ठरतात.

मोक्षप्राप्ति

पौर्णिमेच्या दिवशी भाजीवा मागण्या प्रमाणेच खुर्ची टाकून पावण्यात बसले. अर्धतेज मुले त्यांच्या मोकी मोठी हासले. आजीवा कांदी विचार करतो करता हसले आणि एक भोक म्हणाले—

"मनसा बघते जीते,
मनसि विमुक्तचे—
वेदतो गतो बन्ध
वेदवाक्ये विमोचितः"

जीव आणि मन हे एक मेकाशी संबंधित नव्हेत ते अस्तित्वात आणि मलायलेच मनुष्याला मोक्ष मिळत असतो. केव्हा केव्हा देवदास नविना नरकांत जातो तर वेन्दा-दास नावाचा मोक्ष मिळवितो.

"काँग देवदास ! मग वेन्दादासाचा कता मोक्ष मिळाला ? सांगा ना आजोबा त्यांची गोष्ट. खूप मोठी आहे !"

"आहे आपकी कळामडीच. बरे देवा."

"म्हणजे काय हो आजोबा !" मुलांनी विचारले.

"ह्या कळामडीचे अर्थ ! बरेचसे सांगतो हो." असे म्हणत त्यांनी लपकरीची डबी टाकली. एक विशूट लाटात घेतली. नाक-आकाश पानाळाचे अंतर होते. एक तेदमा पुरीत खुरसली आणि नाक उपरच्यास पुरीत सामू लागले. म्हणाले—

आजोबांनी मोष्ट सांगण्यास सुरुवात केली. अर्बती नगरात दोन ब्राह्मण लक्षण राहतात होते. ते दोघे जीवबन्धन मित्र होते. परंतु दोघांच्या स्वभावात आणि आचरणात आकाश पानाळाचे अंतर होते. एक तेदमा देवाची पूजा कर्तो करीत असे. त्याच्या अर्बती दिवस बालीत असे. मजबूत शक्ती

देवाला आजहीच मये. सदावरनाले वागत असे. 'ह' हातूच हाक रवाक 'इकरात' म्हणत अगत.

कुसुमा दुराचारी होता. योगकितावात दिवस घालतोच असे. रवाला लोक वेदशास्त्रास म्हणत.

असे ते दोघे मित्र काही दिवसांनी मरण पावले. त्यांचे बाण मेण्णकत कमदुत व विष्णुसेवक आले. विष्णुसेवकांनी छेड्यादाखाळ मोक्षाळ वेले आणि घमटाने फास दाखून देवदासाळ नरकांत पाठविले.

"हा काय तुमचा न्याय आहे? मी एवढे पुण्यकर्मे करून नरकांत का?" देवदासाने विचारले.

"जसे त्याचे मन तसे फल. काही तरी काय करणार! मी कर्माने बांगला होलास पण तुझे मन नेहमी म्हणत असे, "तो कितो

मजेत दिवस घालवीत आहे काहीतर! आपण सारखे उदास." आणि तो म्हणत असे, "देवदास कसे सरकवले वागतो आहे. त्याला मोक्ष मिळणार. माहीनर आणि नरकांतच." असे नव तरी गति. तुमच्या कर्मावर कोडी नाही." कनटाने सांगितले.

म्हणूनच म्हटले आहे—

"न काय विचले वेले,
न बायले न मळवेले,
भावेड विचले वेले
हातूच जेवळी करवले."

[देव त्याकाळात, दगाडोन, विवा मातीत फज्जतहि नाही. तो आपल्या बुद्धि मध्ये, भावनेमध्ये आहे.]

जैसा माव तैसा देव.

इतकुली मिटकुली गोष्ट. आमची गोष्ट खंपली, माळांना शोष आली. या वातां निरा.

सांचीचा स्तूप

भोपाळहून द्राघीकडे जाऊ लागली म्हणजे १२० फूट आहे व तेथी ५४ फूट आहे. शोणालपासून तीन मैलावर सांची गांव आहे. शोणालपासून जवळपासच्या साठी सांची गांव फार प्रसिद्ध आहे. जसे म्हणतात, हिंदुस्तानांत येथील स्तूपन सर्वांत जुना आहे. पारिपुत्र आणि मंगळ नावाचे शोडाने दोघे शिष्य होते. त्यांच्या जस्थि एका स्तूपांतच ठेविल्या आहेत. ह्या त्रिटिष्ठ राज्यकर्त्यांनी बरेच दिवस केदत वस्तु संयत्ताळ्यांत ठेविल्या होत्या. परंतु सन् १९२९ मध्ये त्यांनी त्या परत पाठविल्या. सांचीचा स्तूप फार प्रसिद्ध आहे. त्याचा व्यास जवळ जवळ

१२० फूट आहे व तेथी ५४ फूट आहे. सांची बांधणी रेताळ दगडाची असून त्याच्या बाहेर दगडांनी चिणलेला मार्ग आहे आणि ह्या सर्वा मोवती दगडीच पाकार आहे. ह्याचा चार दरवाजे आहेत. पसोकाची टेंची सुपारे साडे २८ फूट आहे. ह्या दारांवर जातक कथा चितारल्या आहेत. दक्षिण दरवाज्याजवळ अशोकाच्या छिन्नालेहाचा एक भाग आहे

हा स्तूप इ. स. पूर्वी २५० वर्षे अशोक राजाने बनविला होता. ह्या प्राचीन स्तूपाची पश्चिमा जगभर पसरली आहे.

प्रसिद्ध ऐतिहासिक स्थळे :

पुणे येथील वैभवशाली शनिवारवाडा

[लेखक — श्री इंगोल्फर बॉकर जोशी, पुणे.]

मिळि मध्य शुद्ध ३ शके १६५१ म्हणजे १० जानेवारी १७३० ला पुणे येथे पहिल्या बाजीरावाच्या कारकीर्दीत प्रसिद्ध झाला शनिवार वाड्याचे बांधकामास सुरुवात झाली. या गोटीला आज २२० वर्षे झोटाई आहेत.

बाजीराव मधून मधून पुण्यास येत असत तेव्हा त्यांचा मुलगा कसब्यांत पडकळे याच्या बाब्यांत मसे. शके १६५० मध्ये नवीकिनाच्याला जो कोट होता तो फोट बाजीरावांनी पाहून मैदान केले आणि गुल्लकी बरीर लोकांस बरे पांखावसास आगा दिली. पुर्वेच्या बाजूस दोन गांव होते ते पोहून कसरा केला. कसबा झाडने एशव्यांत इनाम दिला. शके १६५१ मध्ये मावळनेसीसबल भागा बेकल राडा पांखावसास आरंभ केला. लक्कुरजी कृत बाब्यास पावत फांत इफारन केजी. या बाब्यांत जयपूर येथील कारागिरांकवी मितीस सुंरर चिने बाजीरावाने काढून घेतली. अश्वपथा इमारतीस दोन मजले ३ दोन चौक होते. पुढे आनासाहेब देशवे यांनी त्यांत अनेक कोरकार करून तो मोठा केला. काही भागाचे सहा मजले करून चार चौक केले. चौक भरसुबंदी असून मध्ये कारवाही होती. बाब्याच्या खोबासालाचा फोट बाबासाहेबांनी एन १७५५ ला बांधला.

गद्याराष्ट्रातील सर्व मोठ्या बाब्यांमार्गे शनिवारवाड्याचे खोडहि उघरेरते आहे. त्याला दिही दगडाचा असे नांव आहे. मराठे सरदारांची इथि नेहमी उघरेस दिहीवर खिडून राहिलेडी सत्तापथाची. शनिवारवाडा लागवारी लाकडाचा असून आतील मधीचे काम बेकशीस होते. "शनिवारवाडा इद्रास येथील पुराणप्रतिद बाब्याचे नर हुडूम शोषका होता. बाब्यातील कारजाविको कमराकरी कारजे नारतांत सपंत गेटे असून त्या कसबेचा उगमहि आरशीस आहे." असा वसेस या बाब्या संश्रयी मराठडतो. याच शनिवार बाब्यांतून मराठ्यांचे रातपाराय सारकत असे.

काय रे पोपळे आहेस !
कोही नसरी.

कोही ! कायच्या खोबातील खोबाकडचा
हुकरा वया पडत.

हा बाब्याने मला मानतां वेईस म्हणतां !
छान ! छान ! ! बाब्यास मला कधीच
बाब्यां मित नसते.

अस अस, फल हुन विहवा सवे पित
का ! हो ! विवा पेट. फल बाब्या
मही पित मारत.

मुलांनी कोडे कोळते तर फल होई
माहीन आहे !
हो, विविदिदिवस बाब्यासहीपुत बाबांवे.

चित्रकार : एल. शंकरनारायण